

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

แกะรอยเส้นทางอานาซิด

การศึกษาวิจัย และพัฒนาโครงการวิจัย เรื่อง อานาซิดเสียงจับขานแห่งสันติภาพ ได้เลือกใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Methodology) เพื่อมุ่งศึกษาเพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของบทร้องอานาซิดในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งบทบาทและความสำคัญของบทร้องอานาซิดต่อประชาชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และแนวทางการอนุรักษ์บทร้องอานาซิดโดยการมีส่วนร่วมของเยาวชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ขอบเขตด้านประชากร และพื้นที่ในการวิจัยเรื่อง อานาซิดเสียงจับขานแห่งสันติภาพ ผู้วิจัยได้กำหนดให้ประชากรกลุ่มเป้าหมายเป็นตัวแทนผู้รู้ด้านอานาซิด ครูตาติกา โต๊ะครูปอเนาะ ศิลปินด้านอานาซิด นักเรียนตาติกา นักเรียนปอเนาะ หรือเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี โรงเรียนตาติกา โดยกำหนดขอบเขตพื้นที่กลุ่มตัวอย่าง โรงเรียนตาติกาที่อยู่ในพื้นที่ อ.เมือง จ.ปัตตานี จำนวน 3 โรงเรียน และโรงเรียนปอเนาะ หรือเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่จังหวัดปัตตานี จำนวน 2 โรงเรียน

3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยเรื่องนี้มีเป้าหมายเพื่อศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา และการก่อเกิดของอานาซิดในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งด้านบทบาท และความสำคัญของบทร้องอานาซิดแก่ประชาชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตลอดจนแนวทางในการอนุรักษ์บทร้องอานาซิดโดยการมีส่วนร่วมของเยาวชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และตัวอย่างเนื้อร้องของบทร้องอานาซิดโดยการขับร้องของเยาวชนในพื้นที่ ซึ่งได้คัดเลือกมาเพียงบางส่วน พร้อมคำแปล ซึ่งผู้วิจัยคาดหวังว่าจะเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาอานาซิด รวมทั้งความหมายและเจตนารมณ์ของอานาซิดได้อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น

ทั้งนี้ งานวิจัยเรื่องอานาซิด เสียงจับขานแห่งสันติภาพได้ใช้วิธีการพูดคุย สัมภาษณ์ สักเกต โดยการมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม การประชุมกลุ่มย่อยเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก ตามคำถามจากแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ตลอดจนการเก็บบันทึกเสียงอานาซิดเสียงจากเยาวชนในพื้นที่ที่มีความสามารถในการขับร้องอานาซิด เพื่อเป็นตัวอย่างของบทเพลงอานาซิดที่ได้มีการแต่งขึ้นโดยคนในพื้นที่ พร้อมทั้งการแปลความหมายโดยสรุป เพื่อสะท้อนให้เห็นความหมาย และตัวตนในเนื้อร้องอานาซิด โดยที่มีกระบวนการดำเนินการวิจัยตั้งแต่แรกเริ่มจนถึงสิ้นสุดโครงการ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.3 กระบวนการดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสืบค้นเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แต่เนื่องจากข้อมูลด้านอานาซิดส่วนใหญ่ไม่มีเอกสาร หรือต้นฉบับที่เป็นภาษาไทย และส่วนใหญ่เป็นภาษามาลาเลย์ ภาษาอินโดนีเซีย และภาษาอาหรับบางส่วน โดยเฉพาะเนื้อหาในส่วนของหลักการด้านศาสนาว่าด้วยการจับร็อง จะพบในส่วนตัวบทที่อยู่ในคัมภีร์อัลกุรอาน อัลฮาดิษ และฉันทามติของนักวิชาการศาสนาในแต่ละยุค ซึ่งผู้วิจัยสามารถสืบค้นได้เพียงบางส่วนเท่านั้น

โดยที่ เนื้อหาในส่วนเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของอานาซิดในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ นั้น ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์ข้อมูลจากผู้ที่เกี่ยวข้อง ประกอบเอกสารที่เกี่ยวข้องข้อมูลความเป็นมาเกี่ยวกับการจับร็องและดนตรีในอิสลามซึ่งมีเพียงน้อยนิด ซึ่งผลที่ได้จากการเก็บข้อมูลตามกระบวนการดำเนินงานวิจัยที่ได้กำหนดมาในงานวิจัยเรื่อง อานาซิดเสียงขับขานแห่งสันติภาพเป็นเพียงเนื้อหาส่วนหนึ่งที่ยังไม่สมบูรณ์ และสมควรที่จะทำการต่อขยายการวิจัยต่อไปในประเด็นที่เกี่ยวข้อง

2. ประสานงานบุคคล หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้รู้ ศิลปินด้านอานาซิด นักเรียนตาดีกา ปอเนาะ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่จังหวัดปัตตานี

การวิจัยเรื่องอานาซิด เสียงขับขานแห่งสันติภาพเป็นงานวิจัยที่เน้นการหาข้อมูลจากชุมชนในพื้นที่จังหวัดปัตตานี โดยเน้นข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยตรงจากผู้ที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายในโครงการ รวมทั้งการจัดประชุมกลุ่มย่อยเพื่อสอบถามข้อมูลเชิงลึก รวมทั้งการสังเกตการณ์ในช่วงระหว่างการเก็บข้อมูลในพื้นที่

ทั้งนี้ ในช่วงก่อน ระหว่าง การเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับอานาซิด ผู้วิจัยได้มีการประสาน ผู้รู้ ศิลปินด้านอานาซิด นักเรียนตาดีกา และตัวแทนเยาวชน จากปอเนาะ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่จังหวัดปัตตานี เพื่อการสอบถามข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับอานาซิด ซึ่งในแรกเริ่มของการวางแผนขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย ผู้วิจัยได้มีการประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้อง และมีความรู้ด้านอานาซิด โดยผู้วิจัยได้กำหนดให้ในแต่ละกลุ่มเป้าหมายมีตัวแทนที่มีเครือข่ายที่สามารถประสานไปโรงเรียน สถานศึกษา ชุมชน ที่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องอานาซิดได้ เพื่อเป็นการสะดวก และสร้างความปลอดภัยในการลงพื้นที่เก็บข้อมูล โดยเฉพาะในพื้นที่เสี่ยงในบางอำเภอของจังหวัดปัตตานี ซึ่งการมีผู้ประสานงานในพื้นที่จะสามารถช่วยในเรื่องการรับทราบระดับความปลอดภัยในการลงพื้นที่ และเป็นการสร้างความเชื่อใจในการให้ข้อมูลของผู้ที่เกี่ยวข้องแก่นักวิจัยในระดับหนึ่ง โดยการประสานงานส่วนใหญ่ใช้วิธีการติดต่อประสานงานผ่านทางโทรศัพท์ เอกสารจดหมาย และในบางครั้งใช้วิธีการส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ การให้เยาวชน ชาวบ้านในพื้นที่ช่วยประสานงานแก่ผู้วิจัย และในบางครั้งผู้วิจัยได้เดินทางไปพบด้วยตนเองซึ่งวิธีการดังกล่าว

สามารถประหยัดเวลา และอำนวยความสะดวกให้แก่ทั้งสองฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งความปลอดภัย ในช่วงที่เกิดสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่

ในส่วนของผู้รับหน้าที่ในการประสานงานนั้น จะต้องเป็นบุคคลที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนที่ ผู้วิจัยจะลงไปเก็บข้อมูล เพื่อสร้างความไว้วางใจแก่ผู้ที่จะให้ข้อมูล รวมทั้งรู้เส้นทางในการเดินทางเข้าสู่ชุมชนเป็นอย่างดี ซึ่งผู้ประสานงานในพื้นที่ที่ผู้วิจัยได้คัดเลือกตัวแทนบุคคลในหลายระดับด้วยกัน เช่น ผู้ทำงานด้านการพัฒนาชุมชน ตัวแทนผู้นำศาสนา ตัวแทนครูสอนศาสนาและตาดีกาเยาวชน ซึ่งบุคคลเหล่านี้ นอกเหนือจะสามารถเป็นผู้ประสานงานในพื้นที่แล้ว ยังสามารถให้ข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับชุมชนได้เป็นอย่างดี

3. ลงพื้นที่เก็บข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับอานาซิด โดยการพูดคุย สัมภาษณ์ผู้รู้ ครูตาดีกา ศิลปินในพื้นที่ เพื่อจัดทำร่างข้อเสนอโครงการวิจัย

การลงพื้นที่เก็บข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับอานาซิด เป็นกระบวนการวิจัยที่สำคัญของการวิจัยเรื่องนี้ เพื่อนำข้อมูลสภาพปัญหา และความต้องการของชุมชน ตลอดจนนำสภาพปัญหาและแนวคิดดังกล่าวไปใช้ในการพัฒนาโครงการวิจัย ซึ่งกระบวนการที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเบื้องต้นเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาโครงการวิจัย ใช้วิธีการพูดคุย สัมภาษณ์ผู้รู้ ครูตาดีกา และศิลปินด้านอานาซิดในพื้นที่ โดยจากการพูดคุย สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับอานาซิด พบว่าข้อมูลอานาซิดในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และประเทศไทยมีน้อยมาก และที่มีข้อมูลบ้างจะเป็นในส่วนของภาษามลายู และภาษาอาหรับ ซึ่งผู้ที่สนใจทั่วไปที่ไม่มีความรู้ด้านภาษาทั้งสองจะมีข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูลดังกล่าว จึงเป็นที่มาของการพัฒนาโครงการเพื่อจัดทำโครงการเรื่องอานาซิดดังกล่าว

อนึ่ง วิธีการลงพื้นที่เก็บข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับอานาซิด โดยการพูดคุย สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องเพื่อจัดทำร่างข้อเสนอโครงการวิจัยนี้ เป็นการประยุกต์ส่วนหนึ่งของรูปแบบการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (PAR Research) ซึ่งผู้วิจัยปรารถนาที่จะพัฒนาโครงการวิจัยที่เกิดจากสภาพปัญหา และความต้องการที่แท้จริงจากชุมชนและพื้นที่ แต่เนื่องจากข้อจำกัดด้านเวลา และรูปแบบงานวิจัยในสถาบันฯ ผู้วิจัยจึงสามารถนำเพียงแค่กระบวนการบางส่วนของงานวิจัยแบบมีส่วนร่วมมาใช้ในการดำเนินการวิจัยโครงการวิจัยเรื่องนี้

4. จัดทำข้อเสนอโครงการวิจัย

การจัดทำข้อเสนอโครงการวิจัยเรื่องนี้เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาโครงการวิจัยเรื่องอานาซิดเสี่ยงข้ามชนแห่งสันติภาพ ในระหว่างกรเก็บข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้นเกี่ยวกับอานาซิด ผู้วิจัยได้มีการจัดทำข้อเสนอโครงการวิจัยเรื่องอานาซิดเสี่ยงข้ามชนแห่งสันติภาพ เพื่อเสนอขอรับทุนจากกองทุนวิจัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี โดยมีการรวบรวม เรียบเรียงข้อมูลเพื่อ

จัดทำข้อเสนอโครงการวิจัยผ่านกระบวนการคิด และวิเคราะห์สภาพปัญหาโจทย์วิจัยในระดับเบื้องต้นร่วมกับผู้รู้ด้านอานาซิดที่เป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัย ครูตาติกา ปอนาะ และโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งได้ผ่านกระบวนการลงพื้นที่เก็บข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับอานาซิด โดยการพูดคุย สัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง และพัฒนาโครงการวิจัย จนนำมาสู่การจัดทำข้อเสนอโครงการวิจัยดังกล่าว และมีการนำเสนอเพื่อขอรับทุนสนับสนุนการพัฒนาโครงการวิจัยแก่กองทุนการวิจัยมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

5. จัดทำแบบสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลการวิจัย

การจัดทำแบบสัมภาษณ์ ถือเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญยิ่งในการดำเนินการวิจัยเรื่องอานาซิด เสี่ยงซับซ้อนแห่งสันติภาพ เนื่องจากความครอบคลุม และถูกต้องของข้อมูลจะมีมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับรูปแบบในการตั้งโจทย์ และคำถามแก่กลุ่มเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยที่ในการตั้งคำถามสำหรับสัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยได้แบ่งชุดคำถามเป็น 2 ชุด ได้แก่

1. ชุดคำถามสำหรับสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้รู้ ครูตาติกา โต๊ะครูปอนาะ ศิลปินอานาซิด ซึ่งข้อคำถามจะประกอบไปด้วยคำถามทั้งแบบเปิด ครอบคลุมเนื้อหาในเรื่อง ประวัติความเป็นมาของอานาซิดในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ บทบาทของอานาซิดทั้งในอดีต ปัจจุบัน รวมทั้งเนื้อหาและคุณค่าของอานาซิดโดยการวัดจากประชาชนในพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทด้านการสร้างสรรค์สันติภาพในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

สภาพปัญหาของอานาซิดในปัจจุบัน และในอนาคตในมุมมองของผู้ที่ถูกสัมภาษณ์ ที่ครอบคลุมในเรื่องการสื่อสาร ความหมาย การสืบทอด เครือข่ายอานาซิด ปัจจัยที่กระทบจากทั้งภายในและภายนอก รวมทั้งช่องทาง และพื้นที่ในการสื่อสาร

การปรับเปลี่ยนรูปแบบด้านต่าง ๆ ของอานาซิด รวมทั้งการสัมภาษณ์แนวคิด ความรู้สึก และรูปแบบเกี่ยวกับเรื่องบทบาทในการสร้างสรรค์ แก้ไขปัญหา และสืบทอดอานาซิดของตาติกา โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม และเยาวชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งนี้ในส่วนท้ายของแบบสัมภาษณ์ได้ออกแบบเพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการอนุรักษ์ สืบทอดอานาซิด พร้อมทั้งเสนอรูปแบบ กระบวนการ และวิธีการในการอนุรักษ์ว่าควรเป็นไปในรูปแบบใดให้มีความเหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงทางสังคม พื้นที่ในปัจจุบัน รวมทั้งข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่ผู้วิจัยสามารถให้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับเรื่องอานาซิด

2. ชุดคำถามสำหรับสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายที่เป็นเยาวชน นักเรียนตาติกา ปอนาะ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ซึ่งคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เป็นรูปแบบคำถามปลายเปิด เช่นเดียวกับแบบคำถามชุดแรก โดยครอบคลุมคำถามในเรื่อง ประวัติส่วนตัวแรกเริ่มเกี่ยวกับการรู้จักอานาซิด ความเกี่ยวข้องกับอานาซิด ความสนใจส่วนตัวต่อบทรื่องอานาซิด ความสนใจในการ

สืบทอด ถ่ายทอดอานาซิดในสังคมทั้งในรูปแบบของการรวมกลุ่มกับเพื่อนเพื่อขับร้องอานาซิด อันเป็นส่วนหนึ่งในการร่วมอนุรักษ์อานาซิดในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อไป รวมทั้งการสอบถามความคิดเห็นในเรื่องความตระหนักของตนเองในการถ่ายทอด และสืบทอดอานาซิดต่อไป

นอกจากนี้ ในฐานะที่ผู้ถูกสัมภาษณ์ที่เป็นเยาวชน นักเรียน ในสถาบันการศึกษา กลุ่มเป้าหมาย มีความคิดเห็น และแนวคิด และเสนอรูปแบบในการถ่ายทอดอานาซิด สืบทอดอานาซิดที่เหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการของเยาวชน ยุคสมัยในรูปแบบใด ทำได้อย่างไรบ้าง รวมทั้งความคิดเห็นต่อประโยชน์สำคัญของอานาซิดต่อเยาวชนและสังคมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และสิ่งที่เยาวชนคาดหวังต่ออานาซิดในอนาคต รวมทั้งข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอานาซิดอันนำไปสู่การพัฒนาอานาซิดในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

โดยที่ ส่วนท้ายของแบบสัมภาษณ์ในกรณีที่เยาวชนที่ให้ข้อมูลมีความสามารถในการขับร้องอานาซิด ผู้สัมภาษณ์ได้ขอให้เยาวชนเหล่านั้นได้สาธิตการขับร้องเพลงอานาซิด เพื่อนำไปแปลความหมายโดยสรุปต่อไป

6. ทดสอบการใช้แบบสัมภาษณ์

ทั้งนี้ ภายหลังจากที่ได้จัดทำแบบสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลการวิจัย เพื่อเป็นการทดสอบประสิทธิภาพของเครื่องมือสำหรับการสัมภาษณ์ ในเบื้องต้น ผู้วิจัยได้ทดลองทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างตามขอบเขตกลุ่มเป้าหมายและพื้นที่ ที่อยู่ใกล้บ้านของผู้วิจัย อันได้แก่ ครู และนักเรียนตาดีกา นักเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในพื้นที่ถนนปากน้ำ ตำบลสะบารัง อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี จำนวน 4 คน โดยแบ่งเป็น นักเรียนโรงเรียนตาดีกา จำนวน 2 คน นักเรียนจากโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจำนวน 1 คน และครูตาดีกา จำนวน 1 คน โดยจากการทดลองสัมภาษณ์ดังกล่าว พบว่ารูปแบบคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์สามารถใช้หาคำตอบได้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ และผู้สัมภาษณ์ได้นำข้อมูลบางส่วนจากการทดสอบในครั้งนี้ไปประกอบในงานวิจัยเรื่องนี้ด้วย

7. ลงพื้นที่เก็บข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ผู้รู้ ครูตาดีกา โต๊ะครูปอเนาะ ศิลปินด้านอานาซิด นักเรียนตาดีกา นักเรียนปอเนาะ หรือเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เกี่ยวกับประวัติ ความเป็นมา และความสำคัญของอานาซิดในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ทั้งนี้ เมื่อผู้วิจัยได้ทำการจัดแบบสอบถามสำหรับสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายของงานวิจัย พร้อมทั้งทำการทดสอบโดยการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายตามรายละเอียดที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการประสานกับผู้ประสานงานในพื้นที่เพื่อตรวจสอบวันเวลาที่เหมาะสมในการเก็บข้อมูล โดยพื้นที่ ๆ ผู้วิจัยเลือกได้มีการเพิ่มเติมในบางพื้นที่ เนื่องจากผู้วิจัยได้ทราบข้อมูลใน

ภายหลังการพัฒนาโครงการวิจัยว่า มีผู้รู้ด้านอานาชีดอยู่ในพื้นที่นอกเขตอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการเพิ่มจำนวนกลุ่มเป้าหมาย และขยายพื้นที่จากเดิมที่กำหนดไว้ เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ด้านข้อมูลงานวิจัยมากที่สุด

กล่าวคือ จากเดิมที่วางไว้ว่าเก็บข้อมูลกลุ่มเป้าหมายครู ผู้รู้ด้านตาดีกาในพื้นที่เฉพาะ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี เพิ่มเป็น ครูตาดีกา ผู้รู้และศิลปินด้านอานาชีดในพื้นที่อำเภอยะหริ่ง และอำเภอ ยะรัง จังหวัดปัตตานี โดยแบ่งพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

พื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ได้แก่

- กลุ่มเป้าหมายที่เป็นครูตาดีกา ผู้รู้ด้านอานาชีด จำนวน 2 ท่าน ซึ่งทำหน้าที่ในการสอน และบริหารตาดีกาในโรงเรียนตาดีกาปากน้ำยูโยปะซี และตาดีกาบือติงวอเกาะห์ หรือตาดีกานูรุลฮาดิ
- กลุ่มเป้าหมายที่เป็นนักเรียนตาดีกา จำนวน 2 ท่าน
- กลุ่มเป้าหมายที่เป็นตัวแทนเยาวชน จำนวน 4 ท่าน โดยเป็นตัวแทนจากมหาวิทยาลัย - สงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานีและเป็นและศิลปินอานาชีด จำนวน 2 ท่าน และเป็นนักเรียนจาก โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม คือ โรงเรียนสตรีพัฒนศึกษาหะยีนิเซาะ อาเก็บบูไรบำเพ็ญ จำนวน 2 ท่าน

พื้นที่อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ได้แก่

- กลุ่มเป้าหมายที่เป็นครูตาดีกา ผู้รู้ด้านอานาชีดใน จำนวน 6 ท่าน ทำการสอนในโรงเรียน ตาดีกาดารุสลาม หมู่ที่ 2 ต.ตะโละอาโฮอร์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

พื้นที่อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี ได้แก่

- กลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้รู้ด้านอานาชีด จำนวน 1 ท่าน ซึ่งเป็นอาจารย์จากมหาวิทยาลัย อิสลามยะลา ตำบลเขาตวม อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี
- กลุ่มเป้าหมายที่เป็นครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จำนวน 2 ท่าน คือ โรงเรียนอัลอิสลามียะฮ์วิทยาหรือปอเนาะกูแบบบอยอ
- กลุ่มเป้าหมายที่เป็นตัวแทนเยาวชน และศิลปินอานาชีด จำนวน 4 คน ซึ่งเป็นนักเรียนจาก มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา ตำบลเขาตวม อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี จำนวน 1 ท่าน นักเรียนโรงเรียน เอกชนสอนศาสนาอิสลาม โรงเรียนอัลอิสลามียะฮ์วิทยา กูแบบบอยอปริกี จำนวน 3 ท่าน

พื้นที่เสริม จังหวัดนราธิวาส

- กลุ่มเป้าหมายเสริมจากจังหวัดนราธิวาส ซึ่งเป็นผู้รู้ และที่ปรึกษาด้านอานาชีดของวงอานาชีดเยาวชนฟิคลิส ในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี จำนวน 1 ท่าน

โดยที่ ในการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในแต่ละครั้ง ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องบันทึกเสียงเพื่อเก็บรายละเอียดของข้อมูลให้ครบถ้วน รวมทั้งเป็นการป้องกันข้อมูลไม่ให้สูญหายอีกทางหนึ่ง

โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของ การเก็บบันทึกเสียงเพลงอานาซิดที่ขับร้องโดยเยาวชนในพื้นที่ เพื่อนำมาแปลเป็นภาษาไทย และสรุปผลในการวิจัยในครั้งนี้

ทั้งนี้ ในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลแต่ละครั้งผู้วิจัยจะได้รับประสบการณ์ที่แตกต่างกันออกไป เช่น ในพื้นที่จังหวัดปัตตานีใช้เวลาในการเตรียมตัวไม่มากนัก เนื่องจากความสะดวกด้านระยะทาง และพื้นที่ และผู้ให้ข้อมูลบางท่านผู้วิจัยได้รู้จักเป็นการส่วนตัว จึงไม่เป็นอุปสรรคในการสัมภาษณ์ ในส่วนของผู้ให้ข้อมูลที่ไม่รู้จัก ผู้วิจัยได้ประสานผ่านนักวิชาการในพื้นที่ซึ่งมีความรู้จักกับผู้ที่ให้ข้อมูลเป็นอย่างดีจึงเกิดความสะดวกในการเก็บข้อมูลทุกขั้นตอน โดยเฉพาะในส่วนของศิลปินอานาซิดวงพิคลิสซึ่งเป็นเยาวชนนักศึกษาของวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ซึ่งนอกเหนือจากให้ข้อมูลด้านอานาซิด ยังได้ให้เกียรติในการเป็นวิทยากรรับเชิญเกี่ยวกับอานาซิดในการจัดรายการอานาซิดในหัวข้อวัฒนธรรมการขับร้องของมุสลิมในพื้นที่สาม - จังหวัดชายแดนภาคใต้ พร้อมทั้งได้แนะนำที่ปรึกษาของทีมอานาซิดซึ่งเป็นครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจากจังหวัดนราธิวาสร่วมให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ด้านอานาซิดอีกด้วย

ในส่วนการเก็บพื้นที่ในเขตอำเภอยะรังในพื้นที่ตำบลปรึถิ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามอัลอิสลามียะฮ์วิทยาภูแบบบอยอ ครูและนักเรียนที่ให้ข้อมูลมีความรู้ในเรื่องอานาซิดเป็นอย่างดี โดยเฉพาะผู้เป็นครู ซึ่งมีประสบการณ์ในการดูแลวงอานาซิดของโรงเรียนดังกล่าว พร้อมกันนี้ครูอีกท่านเป็นผู้ที่เคยมีประสบการณ์ด้านการศึกษาศาสนา ณ ประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งสามารถเล่าย้อนความเป็นมาของอานาซิดในพื้นที่ภูมิภาคตะวันออกเฉียงใต้ และเปรียบเทียบรูปแบบวิวัฒนาการอานาซิดระหว่างประเทศอินโดนีเซีย และประเทศไทย ทำให้ผู้วิจัยได้รับข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการวิจัยเป็นมาก

นอกจากนี้ ในส่วนของนักเรียนในโรงเรียนภูแบบบอยอ ได้มีประสบการณ์ด้านอานาซิดที่น่าสนใจ กล่าวคือ เป็นศิลปินอานาซิดประจำโรงเรียน และมีประสบการณ์การแข่งขันอานาซิดระดับจังหวัด เคยได้รางวัลชนะเลิศการแข่งขันอานาซิดของพื้นที่จังหวัดปัตตานี ซึ่งทำการแข่งขัน ณ วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี พร้อมทั้งได้มีการออกอัลบั้มเพลงมาแล้ว โดยที่นักเรียนที่เป็นสมาชิกวงได้ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์รวมทั้งข้อเสนอแนะต่อพัฒนาการของอานาซิดที่มีต่อเยาวชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในอนาคต

ในส่วนของ การลงพื้นที่ในตำบลเขาควมอำเภอยะรัง นั้นผู้วิจัยได้รับเกียรติจากอาจารย์จากมหาวิทยาลัยอิสลามยะลา ซึ่งรับผิดชอบภาระหน้าที่ในการสอนสาขาวิชาภาษามลายู สังกัดคณะอิสลามศึกษา นอกเหนือจากนี้อาจารย์ท่านนี้ได้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนตาดีกาในพื้นที่อำเภอยะลา และมีประสบการณ์ในการศึกษา ณ ประเทศอินโดนีเซีย ข้อมูลที่ได้ให้สัมภาษณ์ จึงมีความครอบคลุมแทบทุกด้าน ทั้งในเรื่องประวัติความเป็นมาของอานาซิดในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประสบการณ์เรื่องอานาซิดจากประเทศอินโดนีเซีย การสอนอานาซิดในโรงเรียนตาดีกา รวมทั้งความหมายและเจตนาธรรมของบทเพลงอานาซิด เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นภาษามลายูและภาษา

อาหรับ รวมทั้งความรู้เกี่ยวกับหลักการศาสนาอิสลามว่าด้วยการขับร้อง ซึ่งทุกประเด็นล้วนมีประโยชน์ต่อการวิจัยในเรื่องนี้ทั้งสิ้น

ด้านนักศึกษาผู้ให้ข้อมูลจากมหาวิทยาลัยอิสลามยะลา ตำบลเขาตวม อำเภอยะรังนั้นมีประสบการณ์ในการเป็นศิลปินอานาซิดเมื่อครั้งยังเป็นนักเรียนตาดีกา และนักเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม โดยเฉพาะในขณะนี้ที่กำลังศึกษาระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยอิสลามศึกษา ในช่วงว่างเว้นจากการเรียน ได้ทำหน้าที่ในการสอนและเป็นพี่เลี้ยงให้แก่เด็ก ๆ และเยาวชนที่ศึกษาตาดีกาในพื้นที่ชุมชนบ้านเกิด ซึ่งกล่าวได้ว่าสามารถเป็นตัวแทนเยาวชนที่ดีในการให้ข้อมูล ประสบการณ์เกี่ยวกับอานาซิด

ทั้งนี้ ในส่วนของขั้นตอนการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับอานาซิดได้ดำเนินการเก็บข้อมูลรายละเอียดซ้ำในบางแห่งที่ข้อมูลยังมีรายละเอียดไม่สมบูรณ์ และในบางแห่งได้มีการใช้ระเบียบวิธีทั้งการสัมภาษณ์และประชุมกลุ่มย่อยพร้อม ๆ กัน เนื่องจากผู้รู้ นักเรียน ครู มีครบตามจำนวนที่กำหนดไว้ และสัมภาษณ์ซ้ำเป็นการส่วนตัวเชิงลึกเพิ่มเติมในกรณีที่เป็นผู้มีความชำนาญด้านอานาซิด โดยในการดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายในแต่ละพื้นที่ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ซึ่งผลจากการใช้กระบวนการในการสัมภาษณ์ทุกกลุ่มเป้าหมาย และพื้นที่ที่ผ่านมามีทำให้ได้รับข้อมูลเรื่องอานาซิดที่สมบูรณ์ในระดับหนึ่ง

8. ลงพื้นที่ประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับผู้รู้ ครูตาดีกา โต๊ะครูปอเนาะ ศิลปินด้านอานาซิด นักเรียนปอเนาะ นักเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม นักเรียนตาดีกา เกี่ยวกับสภาพปัญหาของการขับร้องอานาซิดในปัจจุบัน แนวทางการอนุรักษ์บทร้องอานาซิด บทบาทของอานาซิดต่อเยาวชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ในการลงพื้นที่เพื่อประชุมกลุ่มย่อยผู้รู้ครูตาดีกา โต๊ะครูปอเนาะ ศิลปินด้านอานาซิด นักเรียนปอเนาะ นักเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม นักเรียนตาดีกา ตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ได้กล่าวไว้ในหัวข้อด้านบนนั้น ตามที่ได้กล่าวไว้แล้วในเบื้องต้นในส่วนของวิธีการสัมภาษณ์ว่า บางพื้นที่ได้มีการทำร่วมกันระหว่างการสัมภาษณ์ ในกรณีที่มีผู้รู้ด้านอานาซิดอยู่ด้วย ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการประชุมกลุ่มครอบคลุมทั้ง 3 พื้นที่ หรือ 3 อำเภอ อันได้แก่ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี อำเภอยะรังจังหวัดปัตตานี และอำเภอยะหริ่งจังหวัดปัตตานี โดยข้อมูลที่ค่อนข้างมีความละเอียดนั้น ได้แก่ ข้อมูลในพื้นที่อำเภอยะรัง และอำเภอยะหริ่ง เนื่องจากผู้ที่ให้ข้อมูลมีจำนวนมาก และมีความรู้ครอบคลุมในเรื่องอานาซิด รวมทั้งการมีประสบการณ์คลุกคลีกับอานาซิดโดยตรง ทั้งในฐานะบทบาทของครูผู้สอนอานาซิด บทบาทการเป็นศิลปินอานาซิด รวมทั้งกลุ่มเป้าหมายที่เป็นช่วงวัยที่มีความแตกต่าง จนสามารถได้แนวคิดเกี่ยวกับสภาพปัญหาอานาซิดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รวมถึงบทบาทในการอนุรักษ์อานาซิดต่อไปในอนาคต

9. เก็บข้อมูลเสียงบทร้องอานาซิด โดยการบันทึกเสียงบทร้องอานาซิดจากตัวแทนเยาวชนในพื้นที่

การเก็บข้อมูลเสียงบทร้องอานาซิดจากตัวแทนเยาวชนในพื้นที่ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเลือกกลุ่มเป้าหมายที่มีประสบการณ์การขับร้อง ทั้งในอดีต คือ เมื่อยังเรียนตาดิกา และโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม และในสมัยปัจจุบัน คือ ในกรณีเป็นศิลปินประจำโรงเรียน หรือประจำคณะ ซึ่งพื้นที่ที่ได้รับการเลือกเก็บเสียงการขับร้องอานาซิดได้แก่ พื้นที่อำเภอยะรัง ซึ่งกลุ่มเป้าหมายมีสถานภาพเป็นนักเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามโรงเรียนอัลอิสลามียะฮ์วิทยา ตำบลปรีทีกี อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี จากประสบการณ์การเป็นนักร้องอานาซิดประจำโรงเรียน จึงทำให้เยาวชนเหล่านี้มีความมั่นใจ และขับร้องอานาซิดให้ผู้วิจัยได้รับฟังพร้อมทั้งอธิบายความหมายโดยคร่าว ๆ โดยเพลงที่ใช้ขับร้องทุกเพลงได้รับการแต่งเนื้อหาโดยครูที่ปรึกษาประจำวงของโรงเรียน ซึ่งข้อมูลเสียงอานาซิดที่ได้ได้แสดงให้เห็นวิวัฒนาการ และพัฒนาการการแต่งทำนองและเนื้อร้องเพลงอานาซิดของพื้นที่ชายแดนภาคใต้ได้เป็นอย่างดี

ในส่วนของการเก็บข้อมูลเสียงบทร้องอานาซิดจากตัวแทนเยาวชนในพื้นที่อำเภอเมืองจังหวัดปัตตานีนั้น ผู้วิจัยได้รับเกียรติจากเยาวชนวงฟิคลิส ซึ่งเป็นนักศึกษาจากวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี โดยในวันที่เก็บข้อมูลเนื่องจากสมาชิกวงอีก 2 ท่านติดภาระกิจการสอบประจำภาค ผู้จึงสามารถเก็บข้อมูลในส่วนตัวแทนวงที่เหลืออีก 2 ท่านเท่านั้น แต่อย่างไรก็ดี เนื้อหา ทำนอง รูปแบบของการขับร้องของเยาวชนวงฟิคลิส ได้แสดงให้เห็นพัฒนาการบทเพลงอานาซิดในอีกระดับหนึ่ง ที่เยาวชน ที่ปรึกษาวาง ได้พยายามแต่งทำนองและเนื้อหาให้เป็นปัจจุบัน รวมทั้งต้องการสื่อความหมายในเรื่องการเชิญชวนการทำดีแก่บุคคลทั่วไป ที่ได้เจาะจงเฉพาะมุสลิมเท่านั้น รวมทั้งยังได้มีการแต่งเนื้อร้องเป็นภาษาไทย เพื่อเป็นการสะดวกในการขับร้องแก่ชาวมุสลิมในภูมิภาคอื่น ๆ รวมทั้งเป็นการสร้างความเข้าใจอันดีแก่ชนต่างศาสนิกที่สนใจในเรื่องอานาซิดอีกด้วย

10. ประมวลผลข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ ทั้งจากเอกสาร การสัมภาษณ์ การบันทึกเสียง

การประมวลผลข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ คัมภีร์ เอกสาร การสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อย การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม และการบันทึกเสียงนั้น ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากวิธีดำเนินการวิจัยทั้งหมด นำมาแยกแยะข้อมูลตามวัตถุประสงค์กลุ่มเป้าหมาย พื้นที่ การวิจัย และนำข้อมูลที่ได้มาสรุป วิเคราะห์ผลการวิจัย รวมทั้งนำข้อมูลที่ได้จากการสรุป และวิเคราะห์มาตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วนของข้อมูล เพื่อวิเคราะห์ว่ามีความครอบคลุมตามเป้าหมาย วัตถุประสงค์ที่วางไว้หรือไม่ ในกรณีที่ข้อมูลไม่สมบูรณ์ มีการเก็บข้อมูลซ้ำ

เพิ่มเติม และนำข้อมูลดังกล่าวมาประกอบการวิเคราะห์ผลการวิจัย จากนั้นจึงได้ทำการสรุป และวิเคราะห์การวิจัยต่อไป

11. สรุป วิเคราะห์ผลการวิจัย

ขั้นตอนการสรุป วิเคราะห์ผลการวิจัย ถือเป็นขั้นตอนที่สำคัญของการวิจัย ทั้งนี้ ตามที่ผู้วิจัยได้กล่าววิธีการการประมวลผลข้อมูลการวิจัยไว้แล้วในเบื้องต้นในข้อ 10 ในส่วนของการสรุป และวิเคราะห์ผลการวิจัยเรื่องอานาซิด ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการประมวลผลดังกล่าวมาสรุป และวิเคราะห์ผลการวิจัยโดยใช้วิธีการบรรยาย ซึ่งการวิเคราะห์ดังกล่าวได้กำหนดขอบเขตให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์การวิจัยในครั้งนี้ นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้นำข้อมูลพลอยได้ที่นอกเหนือจากวัตถุประสงค์ที่วางไว้ที่พิจารณาแล้วเห็นว่าน่าจะเป็นประโยชน์แก่งานวิจัยมาสรุป และวิเคราะห์ประกอบงานวิจัยในครั้งนี้ด้วย

12. จัดทำรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

ภายหลังจากการสรุป และวิเคราะห์ผลการวิจัย ผู้วิจัยได้นำข้อมูลต่าง ๆ มาเรียบเรียง พร้อมทั้งจัดพิมพ์รายงานการวิจัยตามรูปแบบของหน่วยงานที่ให้ทุนกำหนดไว้ พร้อมทั้งตรวจทานความเรียบร้อยด้านเนื้อหา อักษรเป็นครั้งสุดท้าย จากนั้นจึงนำไปเข้าเล่มรายงานเพื่อนำจัดส่งเป็นรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ต่อไป

13. ต่อยอดโครงการวิจัยโดยการจัดทำโครงการวิจัย เพื่อขอทุนสนับสนุนการวิจัยจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

เนื่องจากการวิจัยเรื่องอานาซิด เสี่ยงขาดทุนแห่งสันติภาพ เป็นเพียงจุดเริ่มต้นในการศึกษาวิจัย สืบค้น รวบรวม ข้อมูลเกี่ยวกับอานาซิดในระดับเบื้องต้นเท่านั้น ทั้งนี้ ภายหลังจากการดำเนินศึกษาวิจัยเรื่องนี้เสร็จเรียบร้อย ผู้วิจัยมีความประสงค์ที่จะต่อยอดโครงการวิจัยในประเด็นอานาซิดต่อไป โดยมีวัตถุประสงค์ในเรื่องการวิจัยข้อมูลอานาซิดในระดับลึก รวมทั้งการสร้างเครือข่ายอานาซิดในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งผู้วิจัยคาดหวังเป็นอย่างยิ่งว่า โครงการวิจัยที่จะต่อยอดนั้นจะสามารถเป็นแรงสำคัญในการสร้างสรรค์คุณธรรม จริยธรรมของเยาวชนในพื้นที่ รวมทั้งการเปิดโอกาส และสร้างพื้นที่ในการจัดกิจกรรมที่ดีและสร้างสรรค์แก่เยาวชน ครูตาดิกา ครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เพื่อสร้างเครือข่ายอานาซิด และการสร้างสันติสุขร่วมกันในพื้นที่ชายแดนภาคใต้แห่งนี้